

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. V. An in concursu duarum opinionum æquè probabilium, tutior semper
sit eligenda?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Ex quo sequitur aliud discrimen inter sequentem opinionem minus probabilem, & adhaerentem probabiliori: cum enim ille qui perfectam seu evidentem veritatis notitiam habere nequit, sequendo id quod probabilius & veritati conformius aut vicinius ei apparet, faciat totum quod in se est ad veritatem attingendam, si per accidens ab ea aberret, error ille invincibilis erit & inculpabilis: è contra verò cum is qui adhæret sententiæ quam minus probabilem credit, non faciat totum quod potest ut veritatem consequatur, sed eam videatur spernere, deferendo & contemnendo aliam opinionem, quæ ipsi videtur veritati conformior seu vicinior, laborat ignorantia vincibili: cumque ignorantia invincibilis excuset à peccato, non autem vincibilis, ut communiter docent Theologi, & art. 7. contra Janfenium & Wendrochium fusè ostendemus, ille excusatur à peccato, non verò iste.

195 Addo quod ille, qui sequitur sententiam probabilio-rem, faventem præcepto, habet iudicium prudentiale moraliter certum de rectitudine & bonitate morali suæ operationis, excludens omnem formidinem moralem & dubietatem practicam de opposito; quo iudicio caret ille qui sequitur sententiam minus probabilem, faventem libertati: quia primus fundatur in principio omnino certo & indubitato apud Theologos, nimirum *Ignorantia invincibilis excusat à peccato*: secundus verò baculo arundineo nititur, huic nimirum dogmati, quod valde dubium & incertum est, & à pluribus ut erroneum rejicitur: *Omnis opinio probabilis, probabilitate quantumvis tenui, excusat à peccato*.

Ex his patet responsio ad utramque probationem Majoris, & resolutio hujus difficillimæ & obscurissimæ questionis, quæ nuper in præcipuis Galliæ nostræ civitatibus tantum rumoris ac dissidii inter doctos excitavit, ut dici possit, non minus acriter pro defensione probabilis huius temporibus pugnascentibus recentiores Theologos, quam olim Græcos & Trojanos pro Helenæ possessione. Laudabilius tamen pro veritate, quam pro probabilitate pugnascent, cum de illa, non verò de ista Augustinus in Epistola ad Hieronymum dixerit: *Incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum, quam fuerit Helena Græcorum*.

ARTICULUS V.

An in concursu duarum opinionum aequè probabilium, tutior semper sit eligenda?

196 Licet hujus difficultatis resolutio ex fundamentis jam statutis facile haberi possit: eam tamen hic movemus, ut celebrem illam juris regulam, *In dubis tutior pars est eligenda*, defendamus, & à recentiorum Casuistarum cavillis vendicemus.

Dico igitur: Quando in materia morali, quæ subest periculo peccati mortalis, occurrunt duæ opiniones aequè probabiles, tutior semper est eligenda. Ita docent omnes Auctores supra art. 2. §. 2. pro præcedenti conclusione citati.

Probatur breviter ex percelebri illo sacrorum

A Canonum axiomate: *In dubis tutior pars est eligenda*, quod defumitur ex cap. *Ad audientiam*, de homicidio, ubi dicitur: *Quia verò utrum ex occasione vulneris decessisset, dubium habetur, CUM IN DUBIS SEMITAM DEBEAMUS ELIGERE TUTIOREM, nos convenit inungere Presbytero memorato, ut in sacris Ordinibus non ministrat*. Et in cap. *significasti* 2. eodem tit. habetur quod si discerni non possit ex cuius ictu percussus interijt, in hoc dubio tanquam homicida haberi debet sacerdos, etsi forte homicida non sit, & a sacerdotali officio abstinere, cum in hoc casu cessare sit tutius, quam temere celebrare. Idem habetur in cap. *Petitio* eodem tit. & in cap. *Si quis postus*, de penit. dist. 7. B & in cap. *si quis autem*, ubi dicit Augustinus adductus à jure: *Aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur, quod horum tibi futurum sit, nescio*: ERGO TENE CERTUM, DIMITTE INCERTUM. Concor dat etiam caput Iovenis de sponsalibus, ubi dicitur: *In his quæ dubia sunt, quod certius existimamus, tenere debemus*. Atqui (jam subsumo) qui videt duas opiniones esse æqualiter probabiles, dubius est quanam vera sit: Ergo non potest tutâ conscientia quam voluerit eligere, sed debet eligere tutiorem.

Ad tam insignem Canonum regulam respondent primò aliqui Recentiores, eam non esse præceptum, sed consilium: cum enim (inquunt) quilibet sit in possessione suæ libertatis & famæ, non debet in dubiis spoliare se suâ possessione, iudicando se culpabilem, aut nexu alieni obligationis innodatum, cum secundum aliam regulam juris, in pari causa melior sit conditio possidentis. Quam regulam non solum in materia iustitiæ, & in foro externo, sed etiam in materia aliarum virtutum, & in foro animæ, locum habere existimant.

Sed contra: Canones allegati non simpliciter consilium, sed obligationem important, ut ex ipsis terminis constat: dicunt enim expresse & absolute: *Pars tutior est eligenda. Pars scilicet est tenenda. Semitam debemus eligere tutiorem. Quid certius existimamus, tenere debemus*. Et specialiter convincit ratio ab Augustino adducta.

D Confirmatur ex cap. *Illud* de cleric. excom. ubi dicitur de rigore deponendum esse Episcopum, qui in dubio ibidem expresse tutiorem partem non elegit: Sed Episcopus de rigore non deponitur, nisi ob culpam mortalem, quam agendo contra præceptum commisit: Ergo prædicta regula non est consilium, sed præceptum.

197 Addo quòd ex hac responsione sequuntur plura inconvenientia satis dura, quæ licet Adversarii respective admittant, id est, non omnes omnia, sed quidam aliqua. quidam verò alia, secundum quod ipsis videtur (quasi eorum iudicium posset esse sufficiens regula ejusdem limitationis) nullus tamen prudens & timoratus debet se illis committere. Sunt autem hæc:

E *Dubitans se excommunicationem incurrisse, non debet se habere pro excommunicato, nec tenetur ab solutionem petere.*

Dubitans an lex imponens penam excommunicationis sit usu recepta, potest iudicare non esse usu receptam, & contra legem operari, nec propterea in idem excommunicationem.

Dubitans an casus sit reservatus, potest ab illo absolvi.

Dubitans an commiserit peccatum mortale, non tenetur illud, etiam sub dubio, confiteri.

Dubitans

Dubitans an beneficium se teneat, necne, non teneat recitare officium.

Dubitans de potestate Prælati non tenetur illi obedire.

Dubitans in die Iovis, an transacta sit mediana, potest tunc conscientia comedere carnes; non vero, si in die Sabbati dubiet. Cujus differentie rationem reddunt planè ridiculam: dicunt enim quòd in primo casu libertas vescendi carnibus stat pro die Jovis, in secundo verò præceptum abstinentiæ pro Sabbato. Posset enim gulosus in sui favorem facile respondere, quòd licet in dubiis melior est conditio possidentis, ita etiam ex alia regula, *odiosa sunt restringenda, & favores amplius iudi.* Est autem odiosum dicere, quòd aliquis teneatur ad servandam abstinentiam, absque certitudine suæ obligationis. Unde

199 Ad illam regulam juris quam Adversarij nobis opponunt, nempe *in pari causa potior est conditio possidentis*, dicendum est, eam solum habere locum in materia justitiæ, & in foro judiciali duntaxat, non autem in materia aliarum virtutum: nam in materia justitiæ possessio in dubio favet possessori, in quantum facit præsumptionem quòd possessor sit verus dominus; quia ut plurimum qui possidet, rem suam & jus suum possidet: quando enim quis rem alienat, solet eam tradere vero domino, in quem per alienationem transfertur dominium; unde cum aliquis possidet aliquam rem, signum est eam non alienasse, sed ipsius verum habere dominium. At verò in materia aliarum virtutum, cum possessio regulariter non faciat præsumptionem de veritate pro parte quæ possidet, possessio eiminimè favere debet, sed in dubiis in tali materia occurrentibus, regula operandi est, inquirere pro qua parte stet præsumptio veritatis, & hæc pars est eligenda: si autem pro neutra parte stet præsumptio tutior pars eligi debet, ut pluribus exemplis & regulis juris probat Prosper Fagnanus super caput *Ne inuitaris.*

200 Respondent secundò Adversarij, præfatam juris regulam, quæ asserit in dubiis tutiorem partem esse eligendam, debere intelligi de dubio facti, non verò de dubio juris.

Sed falsitas hujus solutionis convincitur ex multis textibus juris, inter quos insignis est ille qui habetur in *Clement. Exiri*, § *Item quia*, de verb. significat. ubi in quæstione meri juris, an fratres Minores teneantur sub peccato mortali ad ea observanda, quæ in regula verbo imperativi modi negativè vel affirmativè continentur, Pontifex utitur eadem regulà dicens: *Nos itaque attendentes, quòd in his quæ anime salutem respiciunt, ad vitandos graves remorsus conscientia, pars securior est tenenda &c.* quia videlicet dubium, sive facti, sive juris, non excusat. Casus enim à D. Thoma quodlib. 3. art. 13. propositus continet dubium juris, non facti: *An scilicet liceat habere plures præbendas?* Et tamen S. Doctor concludit, quòd si quis in quandam dubitationem inducitur contrarietate opinionum, & manente dubitatione plures præbendas habet, periculo se committit, & sic procul dubio peccat. Ergo prædicta juris regula, non solum de dubio facti, sed etiam juris debet intelligi.

201 Respondent tertio, regulam illam habere locum solum in irregularitate, quia pontificibus

ita statuere placuit in odium homicidij, & propter specialem indecentiam quam ad ministerium sacrum inducit.

Sed hæc etiam responsio facile diluitur electione textuum citatorum, qui absolute præcipiunt ut eligatur pars tutior in omni materia, in qua est periculum peccati mortalis, ut patet ex cap. *Illud* de cleric. excom. Et ex cap. *significasti* 2. de homicidio, ubi Pontifex rationem assignans cur in casu ibi adducto sacerdos potius cessare debeat à sacrificio, quam celebrare, ait: *Cum in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.* Idem expressè habetur in cap. citato *Juvenis* de sponsalibus, ut legenti patebit.

B Denique respondent quidam Recentiores, 202 hanc regulam solum habere locum, quando dubitatur an actio de qua est quæstio, sit mala & illicita; quod non contingit in casu difficultatis propositæ: nam quando aliquis habet duas opiniones æquè probabiles, quarum una asserit actum esse licitum, alia esse illicitum, licet dubitet, quenam ex illis duabus opinionibus sit vera, & de illarum veritate mens suspensa maneat, & veluti in æquilibrio sit posita, nec magis in unam partem quam in aliam inclinata, eo tamen ipso quòd iudicat utramque opinionem esse probabilem, ratione probabilitatis, de rectitudine operationis certificatur; cum certum sit quamcumque probabilitatem, quantumvis tenuem, ad rectitudinem humanæ operationis sufficere.

C Sed hæc responsio & doctrina ex supra dictis confutata manet: Tum quia, ut supra dicebamus, ille qui habet opinionem probabilem quòd aliquis actus sit illicitus, habet aliquod majus dubium, nempe probabilitatem de malitia actus, quæ magis accedit ad certitudinem, quam suspicio, vel dubium; unde si, quando aliquis dubitat, an actio de qua est quæstio, sit mala & illicita, tenetur eligere partem tutiorem; à fortiori ad id tenetur, cum habet duas opiniones æquè probabiles, quarum una asserit actum esse malum & illicitum: Tum etiam, quia supra ostendimus, præfatam dogma, quo Adversarij probabilitatem quantumvis tenuem ad rectitudinem humanæ operationis sufficere asseverant, non posse certificare intellectum de rectitudine operationis, nec ab ipso omnem dubietatem & formidinem de opposito excludere; cum illud dubium sit & incertum, & ad summum probabile seu opinabile.

203 Quæres ad complementum hujus quæstionis, quid agendum sit, quando non constat, quenam ex duabus opinionibus æquè probabilibus sit tutior?

E Respondeo, tunc servandas esse regulas à jure præscriptas, quæ sunt istæ:

In dubio actus valeat potius, quam pereat.

Preferendum est quod in regione, in qua actum est, frequentatur.

Ad probatam consuetudinem attendatur.

Vbi contraria extant sententia, pronuntiandum est pro possessore, & potius pro reo, quam pro actore.

Quod benignius, quod verisimilius, quod plerumque fieri solet, præferatur.

Vbi sunt opiniones discordes, Index sequatur communem.

Ad Superiores, vel etiam ad Sedem apostolicam recuratur. Ut probatur specialiter ex verbis Deuter.

ron. 17. si difficile & ambiguum apud te iudicium esse proffexeris, & iudicium extra portas tuas videris verba variari, venies ad Sacerdotes, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, & facies quacumque dixerint, sequerisque eorum sententiam. Quia tamen ut refert D. Ambrosius in cap. Iudicet 3. quæst. 7. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & non domestice proposito voluntatis, sed iuxta leges & iura pronuntiat; si etiam respectu ejus res proffus ambigua sit, & non possit eam certo dirimere, debet vel abstinere a iudicio, vel dividere sententiam, propter conflictum argumentorum (ut fecit Salomon, cum iudicavit puerum à tribus mulieribus sibi oblatum esse dividendum; licet enim id egerit tentandi gratiâ, erat tamen secundum se conforme regulis iustitiæ) vel tandem partes ad concordiam reducere, ut latius prosequitur Fagnanus ex ipso corpore juris, vel ex aliis Jurisconsultis, in cap. citatum, Ne in iurari, num. 231. 235. & 244.

404 Ex his regulis & principiis juris confutatum manet perversum novorum Casuistarum dogma, quo asserunt, stante æquali utrinque probabilitate, iudicem posse adjudicare rem cui maluerit, Ita Caramuel lib. 3. Theol. moral. num. 1467. ubi agens de litigantibus, quorum neuter rem controverfam possidet, ait: Si æqualis probabilitas sit, potest iudex rem adjudicare, cui maluit. Tamburinus etiam lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 4. num. 7. licet oppositum doceat, subdit tamen: Propter extrinsecam honorum Doctorum auctoritatem, asserentium in hoc casu posse iudicem pro suo amico, si maluerit, sententiam pronuntiare, potes id ut probabile, si velis, amplecti: citatque pro hac sententia Sanchez, & Franciscum Delugo. Addit Fagundes apud Escobarium tract. 3. exam. 2. cap. 6. num. 111. ipsum in tali casu posse aliquid ab una partium accipere, ut sententiam in ejus favorem ferat; quia (inquit) stante æquali utrinque probabilitate, potest cuilibet parti dare victoriam: quare datur locus gratificationi, qua est pretio estimabilis, utpote qua plerumque cum jactura amicitie alterius partis conjuncta est. Quæ doctrina non solum est falsa, & legibus ac regulis juris repugnans, sed etiam reipublica perniciofa. Nam ut bellè ait Sinnichius libro supra citato §. 110. Quid perniciosius, quàm forum iudicationis verti in forum nundinationis, emungi à iudicibus crumenas divitum, arceri preationes pauperum? Cum enim hi non habeant quid retribuunt, in causa probabili cadent in totum; in causa dubitabili, differunt in ærum, aut quod peris est, iudicium subibunt injustum, Unde Ihdorus lib. 3. sent. cap. 52. loquens de iudicibus iniquis, sic ait: Gravius lacerantur pauperes à pravus iudicibus, quàm à cruentissimis hostibus. Nihil enim predo tam cupidus in alienis, quàm iudex iniquus in suis. Latrones inaccessis faucibus ac lateribus latentes, insidias ponunt: isti palam rapacitatis avaritiâ servant. Hostes in alienorum tantum sanguinem intendunt; iudices quasi crudelissimi carnifices civium, oppressionem suâ subjectorum vitam extinguunt.

ARTICULUS VI.

Virum auctoritas unius tantum Doctoris sufficiat ad reddendam opinionem in materia morali probabilem, & in praxi tutam?

Affirmant communiter recentiores Casuistæ, qui tunc rectè observavit Joannes Sinnichius libro supra citato §. 354. in mutuas crebro solent excurrere laudes, sibi que invicem accipere: quod eo sine facilitate videntur, ut majorem sibi invicem auctoritatem conciliant, sicque suis opinionibus probabilitatem comparant. Cum enim duplex ab eis distingatur probabilitas, intrinseca scilicet seu rationalis, qua sumitur à ratione; & extrinseca seu authentica, qua petitur ab auctoritate; ubi vident esse suis commentis primam, student procurare saltem secundam; atque ob hunc finem prorumpunt in mutuas laudes, ut quisque eorum suum laudatorem directè laudando, laudet se ipsum, saltem reflexe, sicque suis opinionibus umbram quandam probabilitatis ab auctoritate procuret, quam denegari cernit à ratione.

Id declarat idem Author exemplo Caramuelis & Dianæ, quorum prior in quadam ad posteriolem Epistola, præludio Theologiæ fundamentalis inserta hæc ei scribit: Quia longissimi ab usum ab omni adulationis genere patere ut aliquid liberius & sincerius scribam. Laudant te & legunt viri docti, nec est in Europa Theologus qui te studiose, & te careat: si qui omnimodum avertit, nulli non sunt, & tota oblocutio emulorum pervenit ad voluminas Herculeas, cum dicunt Dianam esse agnum Dei, qui abstulit peccata mundi. Addit præterea in eadem Epistola de eodem agno Dei: Certi sumus tanto illius dogmata Theologorum firmari numero, ut quærenti an hoc vel illud liceat, sufficit respondere, DIANA DIXIT.

Potro quid Diana vicissim de Caramuele scripserit, diligenter ab eodem ipso Caramuele collectum habetur ad calcem ejusdem Epistolæ, ubi sic legitur: Ut videret Lector Caramuellem etiam redamari à Diana, hæc pauculas lines subjungo. Igitur parte 7. tract. 11. res. 1. sic inquit Diana: (Nota Lector, quod in tui gratiam multas opiniones supra dicti Caramuelis adducam, quia ejus codex non ita facile invenitur: & licet aliquando ejus opinionibus non adhaerem, semper tamen illum honoris causâ nominatum esse volo; est enim vir doctissimus, & acutissimus ingenij, & ut alias dixi, non solum scholastica & moralis Theologiæ, sed etiam posterioris litteraturæ peritissimus, & tunc amicus meus vir alios felices ingenij sui factus in lucem parat &c.)

Ex quibus patet illos Autores, ut majorem sibi invicem auctoritatem conciliant, se invicem laudare, seseque (ut loquitur idem Sinnichius) mutuo scabere, juxta verum illud adagium ab Erasmo chil. 1. cent. 7. cap. 95. relatum: MUTUUM MULI SCABUNT. Quod etiam notavit, & detestatus Episcopus Gandavensis, in Epistola ad Clerum sui diocesis, in qua de novis illis Casuistis, & laxioris Ethices inventibus, sic ait: Hi non solum corruptæ naturæ prurientes aures blanditiis suis demulcent, sed & MUTUO SCABUNT, atque de adinvento aliquo vitio præ-